

Hoe kun je de lucht bezitten? (Chief Seattle)

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Lezingen:

1^e Schriftlezing: Genesis 2,15-25

2^e Schriftlezing: Romeinen 8,12-27

Inleiding

De heilige die wij in deze dienst gedenken is de Indiaan Seattle. Zijn sterfdag is 7 juni 1866. In 1790 werd hij geboren in het district Washington. Als opperhoofd van de Suquamish-stam, later van de Duwamish-confederatie, zette hij zich in voor een vreedzaam samenleven tussen Indiaanse stammen onderling én tussen Indianen en blanken. Ook na zijn overgang tot het christendom werd hij zowel door zijn eigen volksgenoten als door de kolonisten om zijn vredesinspanningen gerespecteerd.

We zullen in deze dienst fragmenten lezen uit een toespraak die hij hield, toen de Amerikaanse regering land wilde kopen van de Duwamish-stammen. Deze toespraak maakte destijds grote indruk en is nog steeds een inspiratiebron voor wie streven naar een meer eerbiedige en duurzame omgang met de aarde.

Preek

Gemeente van Jezus Christus,

In 1854 komt Gouverneur Isaac Stevens namens zijn regering verdragen sluiten met Indianen in het uiterste noordwesten van de huidige VS, bij het Washington-meer. Hij komt daarbij ook bij opperhoofd Seattle. Stevens wil het land van de Indianen kopen en hen verplaatsen naar speciale reservaten. Seattle wijst dit niet af, maar maakt de indiaanse zienswijze nog eens duidelijk.

Ik lees jullie een paar fragmenten uit zijn toespraak, die bekend is geworden onder de titel 'Het antwoord van Seattle':

'Het grote opperhoofd in Washington heeft gesproken: hij wenst ons land te kopen. Het grote opperhoofd heeft ook woorden gesproken van vriendschap en vrede. Dat is zeer goed van hem omdat hij onze vriendschap niet nodig heeft. Maar we zullen over uw aanbod beraadslagen, want we weten dat als wij ons land niet verkopen de blanke man met zijn geweren komt en het in bezit neemt.

Hoe kun je de lucht, de warmte van het land kopen of verkopen? Dat is voor ons moeilijk te bedenken. Als wij de prikkeling van het water niet kunnen bezitten, hoe kunt u het van ons kopen?

Elk stuk van dit land is heilig voor mijn volk. Iedere spar, die glanst in de zon, elk zandstrand, elke nevel in de

donkere bossen, elke open plaats, elke zoemende bij is heilig in de gedachten en herinnering van mijn volk.

Wij zijn een deel van de aarde en de aarde is een deel van ons. De geurende bloemen zijn onze zusters, het rendier, het paard, de grote adelaars, onze broeders. De schuimkoppen in de rivier, het sap van de weidebloemen, het zweet van de pony en van de man - het is allemaal van hetzelfde geslacht, ons geslacht. Als dus het grote opperhoofd in Washington laat zeggen dat hij ons land wil kopen, vraagt hij wel veel van ons.

De rivieren zijn onze broeders, zij lessen onze dorst. De rivieren dragen onze kano's en voeden onze kinderen. Als wij ons land verkopen moet u bedenken en aan uw kinderen leren dat de rivieren onze broeders zijn. En ook úw broeders en dat u voortaan net zo vriendelijk moet zijn voor de rivieren als u voor uw broeders zou zijn.

Wij weten dat de blanke man onze manier niet begrijpt. Voor hem is het ene stuk grond gelijk aan het andere. Hij is een vreemde, die in de nacht komt en van het land neemt wat hij nodig heeft. Hij behandelt zijn moeder, de aarde en zijn broeder, de lucht als koopwaar, die hij kan uitbuiten en weer verkopen als goedkope kralen. Zijn honger zal de aarde kaal vreten en slechts een woestijn achterlaten. Ik begrijp het niet. Onze wegen zijn anders dan de uwe.

Maar als wij u ons land verkopen, dan moet u bedenken dat de lucht voor ons waardevol is, dat de lucht zijn adem meedeelt aan al het leven dat hen in stand houdt. De wind, die mijn grootvader zijn eerste ademtocht gaf, neemt ook zijn laatste zucht in ontvangst. En de wind moet ook onze kinderen de levensgeest geven. En als wij u ons land verkopen, moet u het wel afgezonderd houden, gewijde grond waar ook de blanke man kan komen om de wind te proeven met de geur van weidebloemen.

Wij zullen dus uw aanbod ons land te kopen in overweging nemen. Als wij besluiten het aanbod aan te nemen wil ik één voorwaarde stellen: de blanke man moet de dieren van dit land beschouwen als zijn broeders. Wat is de mens zonder dieren? Als alle dieren weg zijn, zal de mens sterven aan een gevoel van grote eenzaamheid. Want wat er gebeurt met de dieren gebeurt spoedig met de mens. Alle dingen hangen samen.

Wat er met de aarde gebeurt, gebeurt met de kinderen van de aarde. U moet uw kinderen leren dat de grond

onder hun voeten de aarde van onze grootvaders is. Leer ze eerbied voor de aarde, vertel uw kinderen dat de aarde vervuld is van de levens van onze ouders: dat de aarde onze moeder is.

Wij zullen overwegen waarom de blanke man het land wil kopen. Wat wil de blanke man dan kopen, zal mijn volk vragen. Het is zo moeilijk te begrijpen voor ons. Hoe kun je de lucht kopen of verkopen, de warmte van de aarde, de snelheid van de antiloop? Hoe kunnen wij die dingen aan u verkopen en hoe kunt u dat kopen? Is de aarde van u om ermee te doen naar goeddunken, alleen omdat de rode man een stuk papier tekent en het geeft aan de blanke man?

Als wij zelf de prikkeling van de lucht en het kabbelen van het water niet kunnen bezitten, hoe kunt u het dan van ons kopen? Kunt u een buffel terugkopen, als de laatste al gedood is? Maar wij zullen uw aanbod overwegen, want we weten dat als we niet verkopen, de blanke man met zijn geweren komt en ons het land met geweld ontnemt.

Een ding weten we en de blanke man zal het eens ontdekken - onze god en uw god is dezelfde. U kunt nu wel denken dat u hem bezit, zoals u ons land wil bezitten, maar dat kunt u niet. Hij is de god van alle mensen en zijn hart klopt evenzeer voor de rode als voor de blanke man. Deze aarde is hem lief en beschadigen van de aarde, betekent zijn schepper beledigen.

Wij overwegen uw aanbod ons land te kopen. Als wij instemmen, zal dat zijn om het reservaat veilig te stellen dat u ons hebt beloofd. Daar zullen wij misschien onze weinige dagen nog doorbrengen, zoals wij dat willen.

Als de laatste rode man zal zijn verdwenen van deze aarde, en als de herinnering aan hem nog slechts een schaduw is van een volk boven de prairie, dan zullen nog deze stranden en deze bossen bewoond worden door de geesten van mijn volk. Want zij hebben dit land lief, zoals de nieuwgeborene zijn moeders hartklop lief heeft.

Eén ding weten wij: onze god is dezelfde als de uwe. Deze aarde is hem dierbaar. En ook de blanke man kan niet ontkomen aan ons aller lot.

Misschien zullen wij tenslotte toch broeders zijn. Eens zullen we het zien.'

Tot zover het antwoord van chief Seattle. Waarom maken zijn woorden nog steeds zo'n grote indruk? Ik denk omdat het zo'n spirituele toespraak is. Want het besef groeit dat de wijze waarop wij met de aarde omgaan niet alleen d.m.v. technisch slimme oplossingen moet veranderen, en door middel van economische maatregelen, maar dat er ook iets moet veranderen in de manier waarop wij in het leven staan en tegen de dingen aankijken, kortom: onze spiritualiteit.

We herkennen in de woorden van Seattle de spiritualiteit van andere heiligen die dit jaar aan bod kwam. Franciscus en zijn zonnelied, bijvoorbeeld, waarin hij zijn medeschepselen als broeders en zusters beschouwt.

We herkennen ook de levenshouding van Albert Schweizer en zijn motto van Eerbied voor het leven.

Er zijn ook raakvlakken tussen de toespraak van Seattle en het tweede scheppingsverhaal in de Bijbel, waarvan we een gedeelte lezen, uit Genesis 2. Vergelijkbaar is de omgang met de aarde in beide verhalen. We zijn uit de aarde voortgekomen, van aarde zijn we gemaakt en we hebben de opdracht gekregen om haar te behoeden en te bewaren. Vergelijkbaar is de betekenis van de rivieren in het leven van ons mensen.

Vergelijkbaar is ook de verbondenheid met de dieren. God heeft ze gemaakt om onze eenzaamheid te doorbreken. En als hulp, om ons te helpen. En net als de mensen zijn ook de dieren uit aarde gemaakt.

Raakvlakken zie ik ook in de betekenis van de boom der kennis van goed en kwaad. Waarom stond die boom daar in de tuin van Eden?

God had de aarde geschapen; had scheiding gemaakt tussen licht en duister, tussen water en land. En God zag dat het goed was. En toen bracht God een laatste scheidslijn aan, met als grenspaal de boom van de kennis van goed en kwaad. Maar wij mensen, wij Adams en Eva's, zijn die grenspaal voorbijgegaan. We hebben gegeten van de vruchten van de boom. En daarmee hebben we grenzeloosheid in de goede schepping binnengehaald.

Goedheid zonder grens, zo wordt in het scheppingsverhaal het kwaad voorgesteld. De schepping was goed; maar zonder grens kan goed tot kwaad verworden. Denk maar aan grenzeloze groei: dat wordt verstikkend. Of eindeloze ruimte, die kun je als onveilig ervaren. Of mateloze liefde – daar word je door bedolven. Of onmatig genot: dan leidt tot verslaving, tot vrijheidsberoving, ontmenselijking.

Met het eten van de appel door Adam en Eva kwam de grenzeloosheid in de wereld en begon het toe-eigenen, het steeds meer willen hebben, het willen hebben wat ons niet toekomt. Toe-eigenen, dat is de kern van het kwaad, en hieruit vloeien andere soorten kwaad voort. Toe-eigenen is de bron van alle conflicten en oorlogen. Het is de oorsprong van heel veel onrecht dat er geschiedt. Het is ook de oorzaak van de uitputting en vervuiling en opwarming van de aarde en van het uitsterven van vele diersoorten.

De toespraak van opperhoofd Seattle en het scheppingsverhaal van Genesis 2 roepen ons op om de keuzes die we maken op het gebied van voeding en kleding, van reizen, van energieverbruik en

economische groei ons veel meer bewust te zijn en ze op een meer spirituele wijze te benaderen. Het antwoord van Seattle en het verhaal van Genesis 2 doen ons dat voor. Ze inspireren ons, ze nodigen ons uit om alle andere partijen die bij onze keuzes in het spel zijn als onze naasten beschouwen, onze medeschepselen, onze broeders en zusters. De aarde, de bossen, de dieren, de rivieren, de mensen, de lucht, de insecten,

het zeewier: ze zijn allen onze broeders en zusters. Zo'n opvatting en bejegening helpt om in te gaan zien dat niet alles om onze eigen behoeftebevrediging draait. Het helpt ons om de grenzen te gaan eerbiedigen, die de boom der kennis van goed en kwaad nog steeds ons voorhoudt.

Amen